

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 2/2000 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 7 december 1999 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten (RP 172/1999 rd) till grundlagsutskottet för beredning.

Utlåtanden

I enlighet med ett beslut av riksdagen har försvarsutskottet lämnat utlåtande om ärendet (FsUU 1/2000 rd). Utlåtandet ingår som bilaga till detta betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsdirektör Pekka Pitkänen och äldre regeringssekreterare Seppo Kipinoinen, försvarsministeriet
- förvaltningsdirektör Heikki Aaltonen, statsrådets kansli
- lagstiftningsrådet Sami Manninen, justitieministeriet
- republikens presidents rådgivare Martti Manninen
- generalmajor Kari Rimpi och assessor Kaarina Buure-Hägglund, huvudstaben
- professor Mikael Hidén
- professor (emeritus) Antero Jyränki
- professor Kaarlo Tuori
- professor Veli-Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen ändringar av lagen om försvarsmakten som främst hänför sig till grundlagsreformen. Lagen skall få bestämmelser om presidentens beslutsförfarande i militära kommandomål. Enligt propositionen skall presidenten alltså i regel fatta beslut i militära kommandomål på föredragning av kommendören för försvarsmakten vid en så kallad kabinettföredragning utanför statsrådet. För att utsträcka det parlamentariska ansvaret till att gälla presidentens beslutsfattande föreslås försvarsministern få rätt att närvara vid föredragningen och uttala sin uppfattning om de militära kommandomål som föredras. Presidenten får på eget

initiativ eller på framställning av statsministern överföra ett militärt kommandomål, som föredras av kommendören för försvarsmakten, för att avgöras av presidenten i statsrådet vid en så kallad presidentföredragning. Där fattar presidenten beslut i ärendet på föredragning av försvarsministern utan förslag till beslut från statsrådet. Kommendören för försvarsmakten har i sådana fall rätt att närvara vid presidentföredragningen och yttra sig om saken.

I lagförslaget räknas de militära kommandomål upp som presidenten har rätt att besluta om. Övriga militära kommandomål avgörs av kommendören för försvarsmakten, om det inte är be-

stämt eller föreskrivet att de skall avgöras av någon annan militär förman. Men presidenten kan också i sådana militära kommandomål överta beslutanderätten.

Vidare föreslås de nuvarande bestämmelserna i förordning om presidentens behörighet i fråga om utnämning av innehavare av tjänster vid

försvarsmakten och befordran till militär grad bli överförda till lagen om försvarsmakten.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft samtidigt med den nya grundlagen, den 1 mars 2000.

Enligt motiveringen till lagstiftningsordningen bör propositionen behandlas av grundlagsutskottet eftersom den har nära samband med grundlagsreformen.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Av de orsaker som nämns i motiveringen till propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet förslaget behövt och lämpligt. Utskottet tillstyrker lagförslaget med följande anmärkningar och ändringar.

Beslut i militära kommandomål

Enligt 58 § 5 mom. grundlagen beslutar presidenten i militära kommandomål under medverkan av ministern i enlighet med vad som bestäms närmare genom lag. Bestämmelsen fick sin slutliga utformning i betänkandet från grundlagsutskottet. Grundlagsutskottet motiverade bestämmelsen med att den utökade de parlamentariska elementen i grundlagen. Enligt grundlagsutskottet innebär bestämmelsen ett uppdrag åt lagstiftaren att få till stånd bestämmelser som är ägnade att förtydliga beslutsprocessen i fråga om militära kommandomål i sin helhet. I lagstiftningen om försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet måste det slås fast i vilka frågor beslutsförfarandet tillämpas och vilka beslutsbefogenheter som hör till republikens president respektive kommendören för försvarsmakten. Dessutom skall presidentens sätt att fatta beslut i militära kommandomål kombineras med medverkan från ministern (GrUB 10/1998 rd, s. 6—7).

Regleringsförbehållet i 58 § 5 mom. grundlagen har enligt grundlagsutskottets åsikt två viktiga dimensioner. Genom en lag skall det för det första bestämmas vilka militära kommandomål presidenten beslutar om och vilka som hör till

försvarsmaktens kommendörsbefogenheter. Innehållsmässigt binds regleringsförbehållet av det faktum att till den del presidenten beslutar om militära kommandomål skall presidenten fatta sitt beslut under medverkan av ministern. Detta är enligt grundlagsutskottets åsikt det minimikrav som grundlagen ställer på presidentens beslutsfattande (GrUB 10/1998 rd, s. 19, andra spalten).

Enligt 8 b § 1 mom. beslutar republikens president om militära kommandomål på föredragning av kommendören för försvarsmakten. I sådana fall har försvarsministern rätt att närvara och yttra sig om frågan. Enligt 2 mom. kan presidenten på eget initiativ eller på framställning av försvarsministern överföra ett militärt kommandomål för att avgöras av presidenten i statsrådet. Presidenten fattar då beslut i saken på föredragning av försvarsministern utan att statsrådet lägger fram något förslag till avgörande. Kommendören för försvarsmakten har rätt att närvara i statsrådet.

Regleringsförbehållet i 58 § 5 mom. grundlagen visar att detaljbestämmelserna om presidentens beslutanderätt i militära kommandomål bygger på ett regelverk bestående av grundlagen och vanliga lagar. Formuleringen "på det sätt som bestäms genom lag" inskränker lagstiftarens prövningsrätt mer än till exempel en öppen hänvisning till bestämmelser i lag hade gjort (se GrUB 10/1998 rd, s. 11, andra spalten). Enligt grundlagsutskottets uppfattning måste grundlagen på denna punkt tolkas så att ministern alltid skall medverka när presidenten fattar beslut i militära kommandomål, om detta parlamentariska

element i beslutsfattandet kan motiveras med sakskaäl.

Beslutsförfarandet i 8 b § 2 mom. är inget problem med avseende på det grundlagsfästa kravet på medverkan från ministern. I själva verket framhåller grundlagsutskottet i sitt betänkande om grundlagsreformen att beslutsfattande på föredragning av en minister är ett typiskt exempel på medverkan av en minister (GrUB 10/1998 rd, s. 18, första spalten).

I 8 b § 1 mom. uppfylls kravet på medverkan från ministern bara i form av närvarorätt. Enligt motiveringen till propositionen (s. 24) kan presidenten besluta om militära kommandomål också utan att ministern är närvarande, och det inte är nödvändigt att han eller hon är närvarande. Ett exempel på sådana fall är när presidenten beslutar om traditionsfrågor som gäller försvarsmakten truppförband. Utskottet omfattar den uppfattning som exemplet ovan förmedlar, nämligen att ministrerna närvaro inte är nödvändig vid alla beslut i militära kommandomål, trots att ett av målen med grundlagen är att öka det parlamentariska inslaget. Detta mål förutsätter dock enligt utskottet att ministern är närvarande när presidenten beslutar om principiellt viktiga militära kommandomål.

För att harmoniera med 58 § 5 mom. grundlagen måste det föreslagna 8 b § 1 mom. enligt utskottets uppfattning kompletteras med en bestämmelse om att ministern skall vara närvarande när presidenten beslutar om viktiga militära kommandomål. Denna typ av militära kommandomål beskrivs i den första meningen i 8 a § 1 mom. Ministrernas obligatoriska närvaro kan således tekniskt sett kopplas ihop med besluten om dem. För att bestämmelserna författningstekniskt sett skall vara tydligare är det skäl att samtidigt avskilja slutet av 1 mom. till ett fristående 2 mom. Följaktligen blir 2—4 mom. i propositionen 3—5 mom.

Enligt betänkandet från grundlagsutskottet om grundlagsreformen betyder bestämmelsen om att ministern skall medverka vid beslut om militära kommandomål att statsministern respektive försvarsministern knyts närmare till

förfarandet med beslut av presidenten (GrUB 10/1998 rd, s. 18, första spalten). Utöver att statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott nämns understryker lagförslaget inte särskilt statsministrernas roll. Därför har utskottet lagt till en bestämmelse i 8 b § 1 mom., som föreskriver att statsministern har rätt att närvara när principiellt viktiga militära kommandomål föredras för presidenten. Utskottet understryker att avsikten inte emellertid är att statsministern skall utnyttja sin närvarorätt regelbundet, utan bara när ytterst viktiga beslut skall tas.

Övriga omständigheter

Med hänvisning till utlåtandet från försvarsutskottet har grundlagsutskottet lagt till en förtydligande skrivning i 8 c § 1 mom. Enligt den nya passusen beslutar presidenten inte bara om utnämningar utan också om förordnanden i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande. På grundval av utlåtandet har grundlagsutskottet också fogat militär representant till uppräknningen i slutet av momentet. Vidare föranleder utlåtandet från försvarsutskottet en bestämmelse i 8 c § 2 mom., som föreskriver att försvarsministern har rätt att vara närvarande när militära utnämningssärenden föredras för presidenten.

I lagtexten har den första meningen i 8 b § 1 mom. och den andra meningen i 8 c § 2 mom. korrigerats, eftersom syftningen i bisatserna är missvisande.

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen skall den föreslagna lagen träda i kraft den 1 mars 2000 samtidigt med den nya grundlagen. Med hänsyn till tidpunkten för behandlingen anser utskottet det motiverat att ikraftträdelsedatumet lämnas öppet. Ikraftträdelsen kan då på normalt sätt bestämmas i samband med stadfästelsen.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår grundlagsutskottet vördsamt

att lagförslaget godkänns med följande ändringar:

Utskottets förslag till ändringar

Lag

om ändring av lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 31 maj 1974 om försvarsmakten (402/1974) 4 a §, sådan den lyder i lag 490/1992,

ändras 3 § 2 mom. samt 8 och 9 §, samt

fogas till 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 740/1994 och 1466/1995, en ny 6 a punkt samt till lagen nya 8 a—8 c och 10 a § och till 12 § ett nytt 2 mom. som följer:

2, 3 och 8 §
(Som i RP)

8 a §

Republikens president fattar beslut om de centrala grunderna för rikets militära försvar, om betydande förändringar i den militära försvarsberedskapen och om principerna för förverkligande av det militära försvaret samt om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning. (*Utesl.*)

Presidenten beslutar som militärt kommandomål också om befordran till militär grad enligt vad som föreskrivs i denna lag. (Nytt)

(3—5 mom. som 2—4 mom. i RP)

8 b §

Republikens president fattar beslut i militära kommandomål på föredragning av kommendören för försvarsmakten (*utesl.*). *Besluten kontraskigneras av kommendören för försvarsmakten. När ett militärt kommandomål föredras för presidenten har försvarsministern rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken. När ett militärt kommandomål som avses i 8 a § 1 mom. föredras skall försvarsministern vara närvarande. Dessutom kan statsministern vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken.*

(2 mom. som i RP)

8 c §

Kommendören för försvarsmakten, chefen för huvudstaben, general, amiral, försvarsmaktens chefsingenjör, försvarsmaktens överläkare och fältbiskopen utnämns till sina tjänster och förordnas till uppgiften av republikens president. Presidenten beslutar om utnämningarna *och förordnandena* i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande. I samma ordning förordnar presidenten en officer eller specialofficer vid försvarsmakten till uppgiften som militärattaché (*utesl.*), biträdande militärattaché *och militär representant* samt till motsvarande internationella uppgifter.

Presidenten beslutar som militärt utnämningssärende om utnämning av annan än i 1 mom. avsedd officer och om förordnande av en officer till uppgiften som adjutant för republikens president. Presidenten fattar beslut i militära utnämningssärenden på föredragning av kommendören för försvarsmakten (*utesl.*). *Besluten kontraskigneras av kommendören för försvarsmakten. När ett sådant ärende föredras för presidenten har försvarsministern rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken.*

(3 mom. som i RP)

9, 10 a och 12 §
(Som i RP)

Ikraftträdelsebestämmelsen
Denna lag träder i kraft den (*utesl.*) 2000.
(2 och 3 mom. som i RP)

Helsingfors den 15 februari 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ville Itälä /saml
medl. Tuija Brax /gröna
Esko Helle /vänst
Gunnar Jansson /sv
Paula Kokkonen /saml
Jouni Lehtimäki /saml
Johannes Leppänen /cent

Hannes Manninen /cent
Pekka Nousiainen /cent
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Petri Salo /saml
suppl. Veijo Puhjo /vänst
Pekka Ravi /saml.

FÖRSVARSKOTTETS UTLÅTANDE 1/2000 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 7 december 1999 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten (RP 172/1999 rd) till grundlagsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att försvarskottet skall lämna utlåtande i ärendet till grundlagsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Seppo Kipinoinen, försvarsministeriet

- förvaltningsdirektör Heikki Aaltonen, Statsrådets kansli
- linjechef Ora Meres-Wuori, utrikesministeriet
- lagstiftningsrådet Sami Manninen, justitieministeriet
- avdelningschef Juhani Uusitalo och lagstiftningsrådet Tarja Oksanen, inrikesministeriet
- rådgivare Martti Manninen, Republikens Presidents kansli
- generalmajor Kari Rimpi och assessor Kaarina Buure-Hägglund, Huvudstaben.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår vissa ändringar i lagen om försvarsmakten som främst hänför sig till grundlagsreformen. Republikens presidents uppgifter och behörighet skall enligt Finlands nya grundlag regleras i lag.

I propositionen föreslås att i lagen tas in bestämmelser om presidentens beslutsförfarande i militära kommandomål i enlighet med 58 § 5 mom. grundlagen. Meningen är att det parlamentariska ansvaret också skall gälla presidentens beslutsfattande i militära kommandomål. Presidenten skall alltså i regel fatta beslut i militära kommandomål på föredragning av kommandören för försvarsmakten vid en så kallad kabinettföredragning utanför statsrådet. Försvars-

ministern får rätt att närvara vid föredragningen och uttala sig om de aktuella militära kommandomålen.

Enligt förslaget kan presidenten på eget initiativ eller på framställning av försvarsministern överföra ett militärt kommandomål som föredras av kommandören för försvarsmakten för att avgöras av presidenten i statsrådet vid en så kallad presidentföredragning. I det fallet fattar presidenten beslut i frågan på föredragning av försvarsministern utan förslag till avgörande från statsrådet. När beslut om ett överfört ärende fattas vid presidentföredragningen, har kommandören för försvarsmakten rätt att närvara och att yttra sig i saken.

De centrala grunderna för det militära försvaret, betydande förändringar i den militära försvarsberedskapen, principerna för hur det militära försvaret skall förverkligas samt andra vittsyftande och principiellt viktiga frågor gällande den militära verksamheten och den militära ordningen hör enligt propositionen till de militära kommandomål inom försvarsmakten som presidenten fattar beslut om.

De militära kommandomål som inte avgörs av presidenten skall avgöras av kommandören för försvarsmakten, om det inte bestäms eller föreskrivs att de skall avgöras av en annan militär förman. Fördelningen av behörigheten mellan kommandören för försvarsmakten och andra militära förmän i militära kommandomål kan regleras genom en presidentförordning.

Andra ändringar till följd av grundlagen är att de nuvarande bestämmelserna på förordningsnivå om presidentens behörighet i fråga om utnämning av innehavare av tjänster vid försvarsmakten och befordran till militär grad omvandlas till lagbestämmelser och tas in i lagen om försvarsmakten.

Regeringen föreslår också sådana bestämmelser om ändringssökande i beslut av Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet som tillmötesgår förvaltningsprocesslagens krav. Till följd av revidering av annan lagstiftning föreslår regeringen att skyldighet att delta i räddningsverksamheten fogas till försvarsmaktens uppgifter.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft samtidigt som den nya grundlagen den 1 mars 2000.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Försvarsutskottet har bedömt lagförslaget framför allt utgående från processen när republikens president fattar beslut i militära kommandomål.

När regeringen gått in för att revidera beslutsförfarandet då det gäller militära kommandomål som skall avgöras av presidenten, har en av dess främsta ambitioner varit att stärka de parlamentariska inslagen i förfarandet, vilket också konstateras i propositionen. I 58 § 5 mom. grundlagen ställs krav på ministrernas medverkan och parlamentariska ansvar i militära kommandomål som gäller försvarsmakten och för att tillmötesgå detta krav föreslår regeringen att försvarsministern får rätt att närvara och uttala sin uppfattning när kommandören för försvarsmakten föredrar militära kommandomål för presidenten. I propositionen motiveras detta med att försvarsministern har en central ställning på det militära försvarets område.

Republikens president är också enligt den nya grundlagen överbefälhavare för försvarsmakten. Till överbefälet hör rätten att ge militärorder och att fatta beslut i militära utnämningssärenden. Det är skäl att observera att presidentens behörighet i ärenden som gäller det militära försvaret

inte endast begränsas till frågor hänförliga till presidentens makt som överbefälhavare, utan presidenten fattar också beslut i anknytning härtill i egenskap av republikens president. I denna sin egenskap beslutar presidenten om krig och fred med riksdagens samtycke och ger order om mobilisering i statsrådet. Också i lagen om Finlands deltagande i fredsbevarande verksamhet som baserar sig på beslut av Förenta Nationerna och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (514/1984) ingår bestämmelser av presidentens befogenheter.

Till dags dato har begreppet militärt kommandomål inte fastslagits heltäckande och uttömmande på författningsnivå. Det har inte alltid gått att sluta sig till om ett ärende har behandlats som förvaltningsärende eller som militärt kommandomål. Det är utmärkt, menar försvarsutskottet, att förfarandet i fråga om presidentens beslut i militära kommandomål blir klarare i och med att det nu kommer att finnas bestämmelser i lag om vilka ärenden presidenten får besluta om i beslutsförfarandet för militära kommandomål.

Praxis hittills har varit att presidenten på förhand har tagit ställning till de för försvarsmakten viktiga frågor som kommandören för för-

svarsmakten har informerat presidenten om. Därefter har kommandören för försvarsmakten fattat de egentliga besluten. Befordran till militär grad och frågor i anknytning till militära traditioner har hört till de ärenden presidenten avgjort genom föredragningsförfarandet för militära kommandomål. Här bör understrykas att lagändringen inte bara innebär att beslutsförfarandet för militära kommandomål tillförs fler parlamentariska inslag utan också att antalet ärenden som presidenten formellt avgör som militära kommandomål ökar.

Detaljmotivering

8 a §. I paragrafen föreslås bestämmelser om hur behörigheten fördelas mellan republikens president, kommandören för försvarsmakten och andra militära förmän när det gäller militära kommandomål. Avsikten är, som det påpekas i paragrafmotiveringen, inte att få till stånd en ändring i fråga om de ärenden som ingår i de militära kommandomålen, utan endast att precisera och förtydliga regleringen.

Meningen är att presidenten utöver de i bestämmelsen uttryckligen nämnda ärendena skall avgöra alla andra vittsyftande eller principiellt viktiga kommandomål, det vill säga ärenden som presidenten hittills — såsom ovan noterats — bara blivit informerad om. Den föreslagna bestämmelsen innehåller också en preciserande karakterisering av de militära kommandomålens substantiella innehåll. I paragrafen avses med militära kommandomål ärenden som har att göra med försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning. Exempel på sådana ärenden är frågor gällande beredning och vidtagande av militära åtgärder, militär utbildning och befordran till militär grad samt upprätthållande av andan, disciplinen och ordningen i en militär trupp.

I detaljmotiveringen till 8 a § ges en närmare specifikation av de militära kommandomål som presidenten avgör i egenskap av överbefälhavare. Enligt utredning till utskottet är det meningen att presidenten skall föreläggas ärendekomplex på det strategiska planet utan att presidenten som överbefälhavare skall behöva befatta sig

med ledningen av militära insatser på det operativa planet eller med rutinmässiga detaljer i livet och verksamheten inom försvarsmakten.

Kommandören för försvarsmakten har enligt förslaget allmän behörighet i andra militära kommandomål än dem som presidenten avgör. Fördelningen av behörigheten mellan kommandören för försvarsmakten och andra militära förmän kan i förekommande fall regleras i en presidentförfordning.

Lagförslaget uppfyller på dessa punkter de villkor riksdagen uppställde när den behandlade förslaget till grundlag. I lagen föreslås ingå såväl grundläggande bestämmelser om befogenhetsfördelningen som en definitionsartad karakterisering av militära kommandomål.

8 b §. I paragrafen föreslås bestämmelser om presidentens beslutsförfarande i militära kommandomål.

Enligt förslaget kan den behöriga ministerns i 58 § 5 mom. grundlagen föreskrivna medverkan och parlamentariska ansvar visavi militära kommandomål gällande försvarsmakten tar sig uttryck i att försvarsministern får rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken när ett militärt kommandomål föredras för presidenten. Med tanke på den parlamentariska tillsynen över försvarsmakten är det motiverat att försvarsministern har närvaro- och yttranderätt när presidenten behandlar militära kommandomål vid kabinetsföredragning, en åsikt som också framgår av propositionsmotiveringen.

Enligt vad utskottet erfarit är en av de springande punkterna beträffande frågan om minimikravet gällande ministermedverkan uppfylls i det fall att försvarsministerns närvaro inte är en förutsättning för presidentens beslut när kommandören för försvarsmakten föredrar ett militärt kommandomål utan ministern bara har rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken. I propositionsmotiveringen understryks vikten av att försvarsministern regelbundet deltar i kabinetsföredragningen i framtiden. Det är nödvändigt att ministern blir informerad om alla militära kommandomål som föreläggs presidenten för avgörande. I ett större perspektiv krävs det sam-

verkan mellan försvarsministeriet och försvarsmaktens ledning, en samverkan som bör etableras redan i beredningsfasen.

Sett i ett praktiskt perspektiv finner försvarsutskottet det viktigt att ministerns medverkan tar sig uttryck i att försvarsministern är närvarande när ett militärt kommandomål föredras för presidenten, om vägande skäl inte talar för något annat. Tolkningen och tillämpningen av den föreslagna lagen bör enligt utskottet också mer generellt vara förankrad i 58 § 5 mom. grundlagen: presidenten beslutar i militära kommandomål under medverkan av ministern.

Försvarsmakten har så specifika uppgifter att presidenten i undantagsfall, som påkallar ett snabbt avgörande, bör kunna avgöra ett militärt kommandomål även om försvarsministern eller dennes ersättare är förhindrad att delta i kabinetsföredragningen. Men också då är det av största vikt att ministern informeras om det militära kommandomål som föreläggs presidenten för beslut. Ministerns medverkan kräver därtill att presidenten och ministern stått i kontakt med varandra före beslutet.

Försvarsministern bör känna till alla militära kommandomål, som föredras för presidenten för avgörande, också av den anledningen att han eller hon i förekommande fall skall kunna göra en framställning om överföring av ett mål för att avgöras av presidenten i statsrådet. När ett militärt kommandomål överförs för att avgöras av presidenten i statsrådet beslutar presidenten om saken på föredragning av försvarsministern utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande.

För att ett av de viktigaste målen med revideringen av beslutsförfarandet, nämligen ett starkare parlamentariskt inslag, och för att det parlamentariska ansvaret i så stor utsträckning som möjligt också skall gälla presidentens beslutsfattande i militära kommandomål, framhåller försvarsutskottet

att grundlagsutskottet bör överväga om bestämmelsen kunde ändras så att försvarsministern måste vara närvarande när ett militärt kommandomål föredras för presidenten, om vägande skäl inte talar för annat.

8 c §. Paragrafen gäller militära utnämningar. Enligt förslaget utövar presidenten sina utnämningssbefogenheter antingen i statsrådet eller genom ett beslutsförfarande för militära utnämningar utanför statsrådet. På denna punkt kräver presidentens beslut inte nödvändigtvis ministermedverkan.

Beslut om förordnande till tjänster enligt den föreslagna 8 c § fattar presidenten i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande.

I första meningen i 8 c § 1 mom. talas både om utnämning till tjänster och förordnande till uppgifter. I andra meningen åter talas om att "presidenten beslutar om utnämningarna". Enligt utredning till utskottet är det meningen att nuvarande praxis skall gälla, alltså att tågordningen för såväl utnämning till tjänster som förordnande till uppgifter är densamma, vilket också påpekas i motiveringen till lagförslaget. Försvarsutskottet framhåller

att grundlagsutskottet för tydlighetens skull bör omformulera andra meningen i 8 c § 1 mom. och ge den följande skrivning: "Presidenten beslutar om utnämningarna och förordnandet i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande".

I lagen om utrikesförvaltningen, som för närvarande behandlas i riksdagen, avses bli intaget bestämmelser om på vilka villkor och i vissa uppgifter tjänstemän från försvarsmakten får arbeta vid beskickningar och i vilken ställning. Vid beredningen av lagen om utrikesförvaltningen ansåg man beteckningen militärattaché vara så till den grad inarbetad att man ville ta med den i 25 § lagen om utrikesförvaltningen. Tjänstebeteckningen militärattaché finns dock inte med i regeringens förslag till 8 c § i lagen om försvarsmakten. Det vore konsekvent att nämna tjänstebeteckningen militärattaché i båda bestämmelserna, eftersom dessa har ett visst samband. Försvarsutskottet framhåller

att grundlagsutskottet bör ändra 8 c § 1 mom. genom att foga militärattaché till momentet.

I fråga om utnämningar respektive förordnande till uppgift enligt 8 c § 2 mom. fattar presidenten beslut i ett särskilt förfarande för militära utnämningar. I det senare fallet avgör presidenten utnämningsärendena på föredragning av kommandören för försvarsmakten. Försvarsministern har inte rätt att närvara när militära utnämningsärenden föredras. Även om det enligt utredning till utskottet i konstitutionellt hänseende inte finns något hinder för den föreslagna regleringen anför försvarsutskottet

att grundlagsutskottet bör överväga om bestämmelsen kunde ändras så att också militära utnämningsärenden avgörs i ett kabinetsförfarande motsvarande beslutsfattandet i militära kommandomål.

Helsingfors den 8 februari 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ilkka Kanerva /saml
 vordf. Jaakko Laakso /vänst
 medl. Klaus Bremer /sv
 Reijo Kallio /sd
 Juha Karpio /saml
 Antero Kekkonen /sd
 Seppo Lahtela /cent

Övrigt. Försvarsutskottet har inte något att anmärka mot lagförslaget när det gäller presidentens befogenheter att utfärda förordning, besvärsförbud och försvarsmaktens lagfästa skyldighet att delta i räddningsverksamhet.

Utlåtande

Med stöd av det ovan sagda anför försvarsutskottet värdsamt som sitt utlåtande till grundlagsutskottet

att grundlagsutskottet bör väga in det som sägs i detta utlåtande när det formulerar sitt betänkande.

Reijo Laitinen /sd
 Raimo Mähönen /sd
 Lauri Oinonen /cent
 Pauli Saapunki /cent
 Ismo Seivästö /fkf
 Harry Wallin /sd
 suppl. Tuija Nurmi /saml.

